

Debatt

Behövs högskolepedagogik för högskolepedagogisk utveckling och forskning?

Anders Jönsson

Högskolan Kristianstad, Fakulteten för lärarutbildning

För flera år sedan, i början av min akademiska karriär, gjorde dåvarande Malmö högskola en satsning på så kallade forskningscentra. Själv ansökte jag och fick plats på det som kallades ”Centrum för professionsstudier”. Detta centrum instiftades med anledning av att man på lärosätet identifierade sig som en professionshögskola, med utbildningar för blivande lärare, tandläkare, fastighetsmäklare med mera.

I samband med att centrumbildningen etablerades, uppstod en intensiv diskussion kring hur man som forskare förväntades ansluta sig till forskningsmiljön. Med hänvisning till att fokus för miljön låg på professioner och professionsutbildningar, menade vissa att samtliga forskare behövde samlas kring centrala teorier som förekom i professionsforskning. Andra, som jag, ifrågasatte detta, då det skulle innebära att vi forskare – som var experter inom våra respektive forskningsfält – i så fall behövde lära om och i någon mening ”börja om från början”, som noviser inom professionsforskning. Mitt intresse handlade till exempel om att studera bedömningspraktiker inom ramen för olika professionsutbildningar, vilket innebär att professionsutbildning visserligen var mitt studieobjekt, men jag ville studera sådana utbildningar utifrån teorier om bedömning (som jag behärskade), inte utifrån professionsteorier (som jag inte behärskade).

Samma diskussion som beskrivs ovan i relation till professionsforskning, förs idag kring högskolepedagogisk forskning (se t.ex. Lindberg-Sand, 2023). Frågan gäller om man som lärare och forskare inom en viss ämnesdisciplin kan bedriva högskolepedagogisk forskning utifrån

ämnets egna teorier, eller om man måste ”lära om” och utgå från specifika högskolepedagogiska teorier.

Låt mig ge ett exempel. Jag är för närvarande involverad i ett projekt, där vi utforskar möjligheten att använda digitala simuleringar med avatarer, för att träna blivande speciallärare och specialpedagoger att bemöta elever med olika typer av svårigheter på ett bra sätt. Projektet är viktigt, eftersom de elever som speciallärare och specialpedagoger möter är särskilt sårbara, och ett felaktigt bemötande kan ge kännbart negativa konsekvenser, även på lång sikt. Frågan är dock om vi sysslar med högskolepedagogisk forskning eller inte. Enligt ett synsätt är det tveklöst så, eftersom projektet handlar om att utveckla undervisningen inom den specialpedagogiska utbildningen (d.v.s. en högskolepedagogisk kontext), men enligt ett annat synsätt är det inte högskolepedagogisk forskning, eftersom vi inte använder teorier som är specifika för just det högskolepedagogiska fältet. I stället använder vi teorier om hur man som lärare kan skapa och upprätthålla goda relationer med elever. Detta är precis samma teorier som man skulle använda om man undersökte relationen mellan lärare och elever i skolan.

Som läsare kanske man undrar om det spelar någon större roll om man ser ett sådant projekt som högskolepedagogiskt eller inte. Jag vill hävda att det kan spela stor roll, eftersom de olika synsätten ger konsekvenser för hur vi organiserar den högskolepedagogiska forskningen på våra lärosäten.

Ett sätt att organisera den högskolepedagogiska forskningen är genom att låta den styras av experter inom högskolepedagogik. Dessa personer kan ha sin ursprungliga hemvist i ett annat ämne, men omskolat sig för att i stället fokusera på högskolepedagogik. En risk med en sådan organisation är att den högskolepedagogiska forskningen kan bli väldigt allmän och tappa kontakten med de ämnen som det är tänkt att stötta. Precis som vid pedagogisk meritering, hamnar fokus lätt på allmänpedagogiska frågor, abstrakta lärandeteorier och kontextlösa begrepp (som ”kritiskt tänkande”). En annan risk är att man som forskare med intresse för att utveckla den egna utbildningen, precis som beskrivs ovan i relation till professionsforskning, måste ”börja om från början”,

som novis inom högskolepedagogik, i stället för att utgå från den expertis man faktiskt besitter.

Ett alternativ är att organisera den högskolepedagogiska forskningen som en plattform där man – mer eller mindre tillfälligt – samlar forskare från olika ämnesdiscipliner, som på olika sätt och från olika perspektiv studerar högskolepedagogiska frågor. Detta betyder att det inte finns någon som alltid är, eller bara är, högskolepedagogisk forskare. Det betyder emellertid inte att den (högskole-)pedagogiska kunskapen är oviktig. Däremot betyder det att den (högskole-)pedagogiska kunskapen inte är överordnad den ämnesdisciplinära kunskapen, utan att de är likvärdiga.

I flera av de projekt jag själv medverkat, har detta inneburit att vi satt oss samman i forskargrupper med kompletterande kompetenser. I ett projekt, där vi undersökte möjligheten att stötta utvecklingen i hur vårdtandläkarstudenter kommunicerar med patienter, samarbetade jag som utbildningsvetenskaplig forskare tillsammans med tandläkare och forskare med fokus på kommunikation (Lucander et al., 2012). I projektet som nämndes ovan, där vi arbetar med digitala simuleringar i den specialpedagogiska utbildningen, ingår personer med expertis inom professionella relationer och specialpedagogik, men inte inom högskolepedagogik.

Jag vill hävda att båda dessa projekt är goda exempel på högskolepedagogiska utvecklings- och forskningsprojekt, trots att vi inte utgår från teorier som är specifika för det högskolepedagogiska fältet. Det innebär i så fall att högskolepedagogik inte är en nödvändig del av högskolepedagogisk utveckling och forskning. Det innebär också att den högskolepedagogiska forskningen kan organiseras på olika sätt, där man inte nödvändigtvis går omvägen via högskolepedagogik.

Referenser

Lindberg-Sand, Å. (2023). Högskolepedagogisk utveckling och forskning. Gränsarbete kring ett kunskapsområde i universitetets hjärta. En kommentar till Wide samt Scheja och Bolander Laksov. *Högre utbildning*, 13(1), 40–57.

Lucander, H., Knutsson, K., Salé, H. & Jönsson, A. (2012). "I'll never forget this": Evaluating a pilot workshop in effective communication. *Journal of Dental Education*, 76, 1311–1316.